Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-043-и назди Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Файзуллозода Айнулло Қудратулло дар мавзӯи «Таҳқиқоти криминалистии хусусиятҳои тактикаи азназаргузаронии ҷои ҳодиса» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.12. Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ

Мубрамияти таҳқиқоти илмӣ. Диссертатсияи Файзуллозода Айнулло Қудратулло дар мавзӯи «Таҳқиқоти криминалистии хусусиятҳои тактикаи азназаргузаронии ҷои ҳодиса» ба яке аз самтҳои муҳим ва актуалии илми муосири криминалистика ва фаъолияти судӣ-экспертӣ бахшида шудааст. Дар шароити рушди босуръати ҷомеа, мураккаб гардидани шаклҳо ва усулҳои ҷинояткорӣ, инчунин боло рафтани сатҳи технологияҳои иттилоотӣ ва техникӣ, масъалаи такмили усулҳои ошкорсозӣ, тафтиш ва пешгирии ҷиноятҳо аҳамияти хосса пайдо кардааст. Аз ин рӯ, омӯзиши хусусиятҳои тактикии азназаргузаронии ҷои ҳодиса ҳамчун яке аз амалҳои асосии тафтишотӣ, ки ба ҷамъоварӣ ва таҳлили далелҳои моддӣ нигаронида шудааст, мубрамияти баланд дорад.

Яке аз омилҳои асосии мубрамияти мавзӯъ дар он зоҳир мегардад, ки азназаргузаронии ҷои ҳодиса дар марҳилаи ибтидоии тафтишотӣ қарор дошта, нақши калидӣ дар муайян намудани ҳолатҳои воқеии ҷиноят мебозад. Дар амалияи тафтишотӣ аксар вақт сифати анҷом додани ин амал ба натиҷаи умумии парвандаи ҷиноятӣ таъсири бевосита мерасонад. Хатоҳо, камбудиҳо ё беэътиноӣ дар раванди азназаргузаронӣ метавонанд боиси гум шудани далелҳои муҳими моддӣ гардида, раванди адолати судиро душвор намоянд. Аз ин лиҳоз, омӯзиши амиқи тактикаи гузаронидани ин амал, таҳияи тавсияҳои илмӣ ва такмили методҳои амалии он аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

Дар шароити муосир ҷиноятҳо аксар вақт бо истифода аз воситаҳои техникӣ, технологияҳои рақамӣ ва усулҳои пинҳонкорона содир карда мешаванд. Ин ҳолат аз кормандони мақомоти тафтишотӣ ва муфаттишон талаб мекунад, ки усулҳои анъанавии азназаргузарониро бо усулҳои муосири криминалистӣ, аз ҷумла истифодаи воситаҳои техникӣ, аксбардорӣ, видеобардорӣ, сканеркунии сеандоза ва таҳлили рақамӣ муттаҳид намоянд. Аз ин рӯ, таҳқиқи хусусиятҳои тактикии ин раванд дар шароити навини рушди илм ва техника аҳамияти хосса пайдо мекунад.

Ғайр аз ин, яке аз масъалаҳои муҳими мубрамият ин номукаммалии баъзе ҷанбаҳои танзими ҳуқуқии раванди азназаргузаронии ҷои ҳодиса дар қонунгузории мурофиавии ҷиноятӣ мебошад. Гарчанде ки дар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ тартиби умумии гузаронидани ин амал пешбинӣ шудааст, вале дар амалия бисёр ҷузъиёти тактикӣ ва методӣ мавриди баҳси илмӣ қарор доранд. Масалан, масъалаҳои марбут ба тартиби дурусти ҳуҷҷатгузорӣ, истифодаи воситаҳои техникӣ, иштироки мутахассисон ва экспертҳо, инчунин таъмини ҳифзи далелҳои моддӣ ҳамоно ниёз ба таҳқиқи иловагӣ доранд.

Мубрамияти таҳқиқоти мазкур инчунин дар он ифода меёбад, ки азназаргузаронии ҷои ҳодиса ҳамчун манбаи асосии дарёфти иттилооти ибтидоӣ дар бораи ҷиноят хизмат мекунад. Дар бисёр ҳолатҳо маҳз натиҷаҳои ин амал самти минбаъдаи тафтишотро муайян менамоянд. Агар дар ин марҳила маълумоти пурра ва дақиқ ҷамъоварӣ карда нашавад, ин метавонад ба таҳриф шудани тасвири воқеии ҳодиса оварда расонад. Бинобар ин, такмили усулҳои ҷамъоварӣ, таҳлил ва ҳифзи далелҳои моддӣ яке аз вазифаҳои муҳими илми криминалистика ба ҳисоб меравад.

Аз нуқтаи назари назариявӣ, омӯзиши тактикаи азназаргузаронии ҷои ҳодиса имконият медиҳад, ки қонуниятҳои умумии ташаккули изҳо (следҳо), механизми пайдоиши онҳо ва робитаи байни унсурҳои гуногуни вазъияти ҷиноят амиқтар фаҳмида шаванд. Ин бошад, барои рушди минбаъдаи

назарияи умумии криминалистика ва такмили методологияи тафтишот мусоидат мекунад.

Аз нуқтаи назари амалӣ, натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд барои беҳтар намудани фаъолияти кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, баланд бардоштани сатҳи касбии муфаттишон ва экспертҳо, инчунин такмили барномаҳои омӯзишии муассисаҳои таълимии ҳуқуқшиносӣ истифода шаванд. Таҳияи тавсияҳои илмӣ оид ба тактикаи дурусти гузаронидани азназаргузаронӣ метавонад ба кам кардани хатогиҳои тафтишотӣ ва баланд бардоштани самаранокии мубориза бо ҷинояткорӣ мусоидат намояд.

Бояд қайд кард, ки дар адабиёти илмии ватанӣ ва хориҷӣ ба масъалаи азназаргузаронии ҷои ҳодиса диққати ҷиддӣ дода шудааст, вале бо вуҷуди ин, баъзе ҷанбаҳои он, махсусан хусусиятҳои тактикии он дар шароити муосир, ҳанӯз пурра таҳқиқ нашудаанд. Ин ҳолат зарурати гузаронидани таҳқиқоти нави илмиро ба миён меорад, ки ба омӯзиши амиқ ва ҳамаҷонибаи ин масъала равона гардидааст.

Ҳамин тариқ, мубрамияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионии мазкур аз якчанд омилҳои асосӣ иборат мебошад: аввалан, аҳамияти калидии азназаргузаронии ҷои ҳодиса дар раванди тафтишоти ҷиноятҳо; дуюман, мураккабшавии шаклҳои ҷинояткорӣ дар шароити муосир; сеюман, зарурати такмили усулҳои техникӣ ва тактикӣ; чорум, номукаммалии баъзе ҷанбаҳои танзими ҳуқуқӣ ва методӣ; ва панҷум, зарурати баланд бардоштани сатҳи касбии кормандони мақомоти тафтишотӣ.

Дар маҷмӯъ, метавон гуфт, ки таҳқиқи масъалаи мазкур на танҳо аҳамияти назариявӣ дорад, балки барои амалияи фаъолияти судӣ-тафтишотӣ низ хеле муҳим мебошад. Он метавонад ба рушди илми криминалистика, такмили фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ ва баланд бардоштани сифати адолати судӣ мусоидат намояд.

Мавзуъ ва мазмуни таҳқиқоти мазкур ба Шиносномаи 5.5.12. Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ, ки аз рӯйи он ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-043 назди 6D.KOA-043-и

назди Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи Фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президента Ҷумҳурии Тоҷикистон аз санаи 01 - апрели соли 2022, № 95/Ш.Д. ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

Файзуллозода Айнулло Қудратулло соли 2010 ба факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ба ихтисоси ҳуқуқшиносӣ дохил шуда, онро бо дипломи аъло соли 2015 хатм намудааст. Дар ҷараёни омода намудани диссертатсия Файзуллозода Айнулло Қудратулло унвонҷӯи кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судиии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ба шумор мерафт.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 8 мақолаи илмӣ инъикос ёфтаанд. Аз ҷумла, 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидаанд. Дар интишорот натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳо ва тавсияҳои унвонҷӯ баён шудаанд. Теъдоди маводи чопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 - юми июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Саҳми довталаб дар иҷрои таҳқиқоти диссертатсионӣ

Саҳми довталаб Файзуллозода Айнулло Қудратулло дар иҷрои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар мавзӯи “Таҳқиқоти криминалистии хусусиятҳои тактикаи азназаргузаронии ҷои ҳодиса” дар сатҳи баланд ва бо такя ба омӯзиши амиқи масъалаҳои назариявӣ ва амалии илми криминалистика зоҳир мегардад. Довталаб дар раванди таҳқиқот мустақилона маҷмӯи васеи сарчашмаҳои илмӣ, қонунгузории амалкунанда, таҷрибаи тафтишотӣ ва маводи амалӣ аз парвандаҳои ҷиноятиро мавриди омӯзиш қарор дода, заминаи илмии кори худро бо усули системавӣ таҳлил намудааст.

Яке аз ҷанбаҳои муҳими саҳми довталаб дар он ифода меёбад, ки ӯ дар асоси таҳлили амиқи адабиёти илмии ватанӣ ва хориҷӣ нуқтаҳои назарии марбут ба тактикаи азназаргузаронии ҷои ҳодисаро ҷамъбаст намуда,

равишҳои гуногуни илмиро муқоиса ва баҳогузорӣ кардааст. Дар натиҷа, мавқеи илмии худ оид ба моҳият, мазмун ва хусусиятҳои тактикии ин амали муҳими тафтишотӣ таҳия гардидааст.

Довталаб дар ҷараёни таҳқиқот ба таври мустақил масъалаҳои марбут ба ташкили дурусти азназаргузаронии ҷои ҳодиса, марҳилаҳои иҷрои он, истифодаи воситаҳои техникӣ-криминалистӣ ва нақши иштирокчиёни амали тафтишотиро мавриди таҳлил қарор дода, як қатор хулосаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалӣ пешниҳод намудааст. Ин хулосаҳо ба такмили фаъолияти амалии муфаттишон ва кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ нигаронида шудаанд.

Саҳми назарраси довталаб инчунин дар коркарди пешниҳодҳои илмӣ оид ба беҳтар намудани самаранокии азназаргузаронии ҷои ҳодиса дар шароити муосир зоҳир мегардад. Ӯ масъалаҳои марбут ба истифодаи технологияҳои муосир, аз ҷумла воситаҳои аксбардорӣ, видеобардорӣ, усулҳои рақамии ҳуҷҷатгузорӣ ва таҳлили изҳоро мавриди омӯзиш қарор дода, роҳҳои такмили истифодаи онҳоро дар фаъолияти тафтишотӣ нишон додааст.

Илова бар ин, довталаб дар асоси омӯзиши таҷрибаи амалии мақомоти тафтишотӣ як қатор камбудиҳо ва мушкилоти мавҷударо дар раванди азназаргузаронии ҷои ҳодиса муайян намуда, барои бартараф намудани онҳо тавсияҳои мушаххаси илмӣ пешниҳод кардааст. Ин тавсияҳо ба баланд бардоштани сифати ҷамъоварӣ ва ҳифзи далелҳои моддӣ, инчунин коҳиш додани хатогиҳои тафтишотӣ равона шудаанд.

Қобили зикр аст, ки довталаб дар раванди таҳқиқот усулҳои муосири илмӣ, аз ҷумла таҳлили муқоисавӣ, усули системавӣ-структурӣ, таҳлили мантиқӣ ва ҷамъбасти таҷрибавиро фаъолона истифода бурдааст. Ин ба ӯ имкон додааст, ки натиҷаҳои боэътимоди илмӣ ба даст орад ва хулосаҳои асоснок пешниҳод намояд.

Дар муқаддима мубрамии мавзуи таҳқиқи диссертатсионӣ асоснок карда шуда, дараҷаи коркарди илмии он нишон дода шудааст.

Боби якум хусусияти назариявӣ дошта, дар он мафҳум, моҳият, аҳаммият, инчунин мақсад, вазифа ва принсипҳои азназаргузаронии ҷои ҳодиса баррасӣ шудааст. Муаллиф дуруст таъкид менамояд, ки ин амал яке аз муҳимтарин сарчашмаҳои ба даст овардани маълумоти ибтидоии криминалистӣ ба шумор меравад.

Дар ин боб кӯшиши ҷиддӣ барои таҳлили адабиёти илмӣ ва баррасии мавқеъҳои гуногуни олимон ба назар мерасад. Принсипҳои асосии ин амали тафтишотӣ ба таври мантиқӣ шарҳ дода шуда, робитаи онҳо бо самаранокии тафтишот нишон дода шудааст.

Бо вуҷуди ин, дар баъзе ҷойҳо таҳлил бештар хусусияти тавсифӣ дошта, ниёз ба амиқсозии муқоисавии назарияҳои гуногун эҳсос мешавад. Бо вуҷуди ин, боб заминаи устувори илмӣ барои бобҳои минбаъда фароҳам меорад.

Боби дуюм ба масъалаи истифодаи техникаи муосири криминалистӣ ва технологияҳои инноватсионӣ бахшида шудааст. Ин боб дорои аҳаммияти баланди амалӣ мебошад, зеро дар шароити муосир бе истифодаи воситаҳои техникӣ натиҷаи босифати тафтишот таъмин карда намешавад.

Муаллиф воситаҳои техникии истифодашаванда, аз ҷумла таҷҳизоти аксбардорӣ, видеобардорӣ ва дигар воситаҳои махсусро шарҳ дода, инчунин ба нақши технологияҳои рақамӣ таваҷҷуҳ зоҳир намудааст. Ин нишон медиҳад, ки диссертант кӯшиш кардааст, масъалаи таҳқиқшавандаро бо талаботи замони муосир мутобиқ созад.

Дар баробари ин, метавон қайд кард, ки баррасии баъзе технологияҳои нав метавонад боз ҳам васеътар ва бо мисолҳои амалии бештар пешниҳод гардад. Бо вуҷуди ин, боб дар маҷмӯъ аҳаммияти баланди амалӣ дорад ва ба такмили фаъолияти тафтишотӣ мусоидат мекунад.

Боби сеюм қисми марказӣ ва аз ҷиҳати илмӣ муҳимтарини диссертатсия ба ҳисоб меравад. Дар он марҳилаҳои асосии азназаргузаронии ҷои ҳодиса — омодагӣ, таҳлил ва натиҷагирӣ — муфассал баррасӣ шудаанд.

Муаллиф ба дурустии банақшагирии амали тафтишотӣ, ташкили гурӯҳи корӣ, истифодаи усулҳои таҳлилӣ ва ҳуҷҷатгузории дуруст диққати махсус додааст. Ин боб робитаи зичи назария ва амалияро нишон медиҳад.

Хусусан, таҳлили марҳилаи омодагӣ ва натиҷагирӣ аҳаммияти махсус дошта, нақши онҳо дар таъмини сифати тафтишот дуруст нишон дода шудааст. Бо вуҷуди ин, дар қисмати таҳлилӣ метавон боз ҳам мисолҳои амалии бештар ва ҳолатҳои судиро илова намуд.

Мавзуи диссертатсия ва мундариҷаи он дуруст ва ба мақсади рисола мувофиқ мебошанд. Хулосаҳои илмию тавсияҳои дар диссертатсия овардашуда қобили қабуланд. Адабиёти дар диссертатсия истифодашуда дуруст мебошанд. Муаллиф аз натиҷаи таҳқиқот хулосаҳои назарӣ бароварда, барои амалӣ кардани онҳо тавсияҳои муфид манзур намудааст.

Хулосаҳо ва пешниҳодоти таҳқиқот ба воситаи заминаҳои назариявию методологии диссертатсия асоснок гардидаанд. Пеш аз ҳама, эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ба воситаи мухолифат надоштани онҳо бо илми криминалистикаи мавҷуда ва мувофиқатии методҳои илмии истифодашуда бо соҳаи илм ифода меёбад.

Бояд иброз намуд, ки вобаста ба масъалаи таҳқиқшаванда довталаб дар чандин чорабиниҳои илмию амалии сатҳи гуногун баромад намуда, ҷиҳати такмили донишҳои назариявӣ ва баланд бардоштани малакаи касбии кормандони мақомоти амният дар бораи натиҷаҳои таҳқиқот маълумот дода, хулосаҳои ҳуқуқии зарурӣ ва мушкилоту камбудиҳои ҷойдошта аз рӯйи таҷрибаи тафтишотӣ, истифодаи воситаҳои муосири криминалистикӣ дар раванди тафтиши ҷиноятҳои дорои хусусияти экстремистӣ пешниҳод намудааст.

Рисолаи Файзуллозода Айнулло Қудратулло дар мавзӯи “Таҳқиқоти криминалистии хусусиятҳои тактикаи азназаргузаронии ҷои ҳодиса” сатҳи кофии навгонии илмӣ дошта, аз саҳми муаллиф дар масъалаҳои асосии криминалистика дар Ҷумҳурии Тоҷикистон далолат менамояд. Бар замми ин,

дар бобҳо ва зербобҳои диссертатсия ақидаҳо ва хулосаҳои муаллиф пешниҳод карда мешаванд.

Андешаҳои боло навгонии илмии таҳқиқоти диссертатсиониро тасдиқ намуда, саҳми шахсии муаллифро дар таҳияи диссертатсия нишон медиҳад. Нуқтаҳои илмӣ ва натиҷаҳои диссертатсия илман асоснок буда, бо далелҳои муътамади амалӣ ва назариявӣ мустаҳкам карда шудаанд. Муҳаққиқ қобилияти фаъолияти мустақилонаи илмӣ-эҷодӣ, таҳлили ҳаматарафа ва нуқтаҳои назари илмӣ, асоснок намудани ақида ва мавқеи хешро дорад.

Ҳамаи ин имкон додааст, ки таҳқиқоти диссертатсионӣ ҳаматарафа ва пурра анҷом дода шавад. Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад.

Бо дарназардошти гуфтаҳои боло, диссертатсияи Файзуллозода Айнулло Қудратулло дар мавзӯи «Таҳқиқоти криминалистии хусусиятҳои тактикаи азназаргузаронии ҷои ҳодиса» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.12. Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ тавсия карда мешавад.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои
ҳуқуқшиносӣ, профессор, мудири кафедраи
криминалистика ва фаъолияти
экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Назаров А.Қ.**

Имзои А.Қ. Назаровро тасдиқ менамоям:
Сардори РК ва КМ ДМТ **... Шодихонзода Э.Ш.**
«20» апрели с. 2026

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17
Телефон.: (+992) 907967476; 221-62-25; 227 -15-10
Факс: (+992-37) 227-15-10Email: info@tnu.tj